

4/2017

Momentti

Sisältö

LAINSÄÄDÄNTÖKATSAUS • Vahvistetut lait 2 • Hallituksen esitykset 2 • Valtioneuvoston asetukset 3
• **OIKEUSTAPAUKSET** • Korkein oikeus 3 • Korkein hallinto-oikeus 5

Tämän liitteen ovat tuottaneet yhteistyössä Suomen Lakimiesliitto ja Suomen Asianajaliitto. Liitteen on toimittanut Alma Talentin Suomen Laki -toimitus. Momenttiin on koottu yhteenvedo tärkeimmistä lainsäädäntötoimista ja oikeustapauksista.

► VAHVISTETUT LAIT

● Laki maankäyttö- ja rakennuslain muuttamisesta (230/2017)

HE 251/2016 vp
TaVL 6/2017 vp
YmVM 2/2017 vp

Laki tuli voimaan 1.5.2017.

Yleiskaavan käyttöä rakennusluvan perusteena lisätään, rakennusluvan erityisiä edellytyksiä suunnittelutarvealueella koskevia säännöksiä täsmennetään ja maa- ja metsätalouteen liittyvää rakentamista joustavoitetaan sekä mahdollistetaan suunnittelutarvekaisujen tekeminen myös alueellisenä. Asemakaavoitusta helpotetaan ja joustavoitetaan mahdollistamalla asemakaavamuutoksen laatiminen myös vaiheittain sekä mahdollistamalla asemakaavan laatiminen tai muuttaminen perustellusta syystä ilman yleiskaavan ohjausvaikutusta alueilla, joilla yleiskaava on ilmeisen vanhentunut. Kunnan mahdollisuuksia päättää rakennusjärjestyksessä vapaa-ajan asuntojen käyttötarkoitusten muutosmahdollisuuksista lisätään. Maisematyöluvan soveltamisalaa rajataan. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kuntien alueidenkäytön suunnittelua ja rakennustoimen järjestämistä koskeva ohjaustehtävä poistetaan ja valitusoikeus rajataan vaikutuksiltaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin asioihin. Lisäksi vähittäiskaupan sääntelyä kevennetään.

● Laki rikoslain 30 luvun 13 §:n muuttamisesta (213/2017)

HE 258/2016 vp
LaVM 2/2017 vp

Laki tuli voimaan 1.6.2017.

Rikoslakia muutetaan siten, että oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotetaan törkeään kirjanpitorikokseen. Tällä edistetään rikos-

vastuun asianmukaista kohdentumista siten, että yksilöllisen vastuun ohella myös oikeushenkilö voi joutua toiminnassaan tehdystä törkeästä kirjanpitorikoksesta rangaistusvastuuseen.

● Laki työ sopimuslain muuttamisesta, laki erityis sopimuslain muuttamisesta, laki kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain 31 ja 37 a §:n muuttamisesta, laki valtion virkamieslain 38 ja 39 §:n muuttamisesta, laki yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain 48 §:n muuttamisesta, laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain 8 §:n muuttamisesta ja laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta (204–210/2017)

HE 257/2016 vp
TyVM 1/2017 vp

Lait tulivat voimaan 1.5.2017.

Eräitä työnantajan ilmoitus- ja selvittämisvelvoitteita kevennetään. Työsopimuslakiin, erityis sopimuslakiin ja kunnallisesta viranhaltijasta annettuun lakiin perustuvia työnantajan velvollisuuksista ilmoittaa työntekijöiden irtisanomisesta työ- ja elinkeinotoimistolle sekä velvollisuudesta tiedottaa julkisista työvoimapalveluista taloudellisilla ja tuotannollisilla syillä irtisanotuille työntekijöille luovutaan. Lisäksi mainituista laeista sekä valtion virkamieslaista poistetaan työnantajan velvollisuus ilmoittaa työntekijöiden lomauttamisesta työ- ja elinkeinotoimistolle. Yhteistoiminnasta yrityksissä annettuun lakiin ja työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annettuun lakiin tehdään tekninen muutos. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetusta laista poiste-

taan viittaukset kumottaviin säännöksiin.

► HALLITUKSEN ESITYKSET

● Hallituksen esitys (HE 25/2017 vp) eduskunnalle laiksi liikenteessä käytettävien vaihtoehtoisten polttoaineiden jakelusta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki liikenteessä käytettävien vaihtoehtoisten polttoaineiden jakelusta. Ehdotetulla lailla pannaan osaltaan täytäntöön vaihtoehtoisten polttoaineiden infrastruktuurin käyttöönottoa koskeva direktiivi. Lailla pyritään edistämään vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöä liikenteessä, jotta liikenteen riippuvuutta öljystä voidaan pienentää mahdollisimman paljon ja liikenteen haitallisia ympäristövaikutuksia voidaan lieventää. Ehdotetulla lailla pyritään edistämään Euroopan unionissa ja kansallisesti asetettujen päästövähennystavoitteiden toteutumista liikennesektorilla. Laki ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa yhteiset tekniset eritelmat vaihtoehtoisten polttoaineiden julkisille lataus- ja tankkauspisteille. Lisäksi tarkoituksena on asettaa vaatimuksia kuluttajille ja käyttäjille kohdistetuista vaihtoehtoisten polttoaineiden merkintöjä, hintoja ja sijaintia koskevista tiedoista.

● Hallituksen esitys (HE 52/2017 vp) eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta. Lailla sosiaali- ja terveystalouden tuottamisesta säädettäisiin sosiaali- ja terveystalouden tuottajien toimintaedellytyksistä, rekisteröinnistä ja valvonnasta.

Lakia ei sovellettaisi palvelujen vastikkeettomaan eikä satunnai-

seen tuottamiseen. Palvelun tuottajan käsitettä käytettäisiin kuvaamaan kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavia tahoja niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta. Palveluyksikön käsitettä käytettäisiin kuvaamaan sitä hallinnollisesti järjestettyä kokonaisuutta, jossa palveluja tuotetaan. Palvelun tuottajan olisi turvattava palvelujen laatu, asiakas-keskeisyys, turvallisuus ja asianmukaisuus sekä valvottava niiden toteutumista. Laissa säädettäisiin toiminnan johtamista sekä vastuuhenkilöä koskevista edellytyksistä. Palvelun tuottajilla tulisi olla oma valvontasuunnitelma, joka kattaisi kaikki palvelun tuottajan tarjoamat palvelut ja joiden toteuttamisesta palvelun tuottaja ja vastuuhenkilö olisivat vastuussa. Voimassa olevan yksityisiä sosiaali- ja terveyspalveluja koskevan lainsäädännön mukaisen lupa- ja ilmoitusmenettelyn sijasta toiminnan aloittaminen edellyttäisi, että sekä palvelun tuottaja että palveluyksikkö olisi rekisteröity sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun tuottajien rekisteriin ja että rekisteröinnistä olisi annettu päätös. Rekisteröintimenettely koskisi myös julkisia palveluntuottajia. Rekisteröinnin edellytyksenä olisi, että palvelun tuottaja ja palveluyksikkö täyttäisivät niille säädetyt taloudelliset, toiminnalliset ja hallinnolliset edellytykset. Palvelun tuottaja toimittaisi palvelutoimintaansa koskevat tiedot viranomaiselle ja vastaisi niiden oikeellisuudesta. Tarvittaessa toiminnan laadun tai laajuuden sitä edellyttäessä pyydetäisiin tarkempia selvityksiä tai suoritettaisiin ennakkotarkastus toimintaedellytysten arviointia varten. Lakiin sisältyisi myös säännökset palveluyksikön pätevyyden osoittamisesta sertifioinnilla tai viranomaisen tarkastuksella. Sertifiointivelvollisuus koskisi sairaaloita ja vaativia sosiaalipalveluja tuottavia palveluyksiköitä. Rekisteriin sisältyisi julkinen tietopalvelu, jossa olisi kaikille saatavilla tiedot palvelun tuottajista ja palvelutoiminnasta. Palvelun tuottajat voisivat keskinäiseen sopimukseensa perustuen valita vastuullisen palveluntuottajan edustajakseen viranomaisessa asioidessa. Vastuullinen palveluntuottaja toimittaisi muiden palvelun tuottajien puolesta yhteisen palveluyksi-

kön rekisteröimiseksi tarvittavat tiedot ja vastaisi ilmoittamistaan tiedoista. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2019.

➔ VALTIONEUVOSTON ASETUKSET

● Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (157/2017).

Asetus tuli voimaan 3.4.2017.

Uuteen asetukseen sisältyy kahdeksan pykälää ja yksi liitetaulukko. Asetuksen sisältö perustuu voimassa olevaan sääntelyyn, joskin karsittuna.

● Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (277/2017).

Asetus tulee voimaan 16.5.2017.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain uudistamisesta sekä sen taustalla olevasta YVA-direktiivin muutoksesta johtuvia säädöstarpeita liittyy YVA-menettelyn soveltamista yksittäistapauksessa koskevan päätöksen tekemiseen, arviointiohjelman ja -selostuksen sisältöön sekä niitä koskeviin kuulutuksiin.

● Valtioneuvoston asetus maan käyttö- ja rakennusasetuksen muuttamisesta (278/2017).

Asetus tulee voimaan 16.5.2017.

Asetusta muutetaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lainsäädännön uudistamisen vuoksi. Muutoksella säädetään tarkemmin menettelystä, jossa hanketta koskevan kaavoituksen yhteydessä voidaan samalla tehdä hankkeen ympäristövaikutusten arviointi (YVA).

● Valtioneuvoston asetus työympäristöstä aluksessa (289/2017).

Asetus tulee voimaan 1.1.2018.

Asetuksella säädetään aluksen työympäristöstä, työtilojen sijoittelusta, fysikaalisista ominaisuuksis-

ta, kulkuteistä, varustuksesta, kunnossapidosta sekä muista työtilojen turvallisuuteen ja terveellisyys-teen vaikuttavista tekijöistä.

➔ KORKEIN OIKEUS

KKO:2017:17

Työsopimus – Työtaturma – Vahingonkorvaus – Ansionmenetys – Oikeudenkäyntimenettely – Oikeudenmukainen oikeudenkäynti – Tutkimatta jättäminen – Tuomion oikeusvaikeus – Täytäntöönpanokelpoisuus

A vaati kanteessaan, että työnantaja jayhtiö veloitetaan suorittamaan hänelle korvausta työtaturmassa saatujen vammojen johdosta aiheutuneesta työansion menetyksestä euromääräinen summa kuu-kausittain siihen saakka, kunnes hän täyttää 65 vuotta. Kanteen mukaan korvauksesta oli vähennettävä, mitä A:lle on maksettu tai tullaan maksamaan sairauspäivärahaa, työttömyyskorvausta, palkkaa tai eläkettä. A ei esittänyt selvitystä saamistaan tuloista, vaan katsoi, että ne tuli selvittää vasta täytäntöönpanovaiheessa. Yhtiö kiisti kanteen perusteeltaan ja määrättään. Hovioikeus antoi perusteiltaan kanteen mukaisen tuomion.

Korkein oikeus katsoi lausumillaan perusteilla, että myös tulevaan aikaan kohdistuvan ansionmenetyksen määrän tuli ilmetä tuomiosta. Kun kantaja ei ollut esittänyt selvitystä ansionmenetyksestään, kanne hylättiin. (Ään.)

KKO:2017:18

Oikeudenkäyntimenettely – Jatkokäsittelylupa – Muutosperuste – Vammantuottamus – Syy-yhteys – Vahingonkorvaus

A oli vetäissyt tuolin B:n alta tämän ollessa istumassa siihen, jolloin B oli pudonnut istualleen lattialle. Käräjäoikeus katsoi, että A oli aiheuttanut B:lle leikkaushoitoa vaatineen lannerangan välilytyn, ja tuomitsi hänet vammantuottamuksesta rangaistukseen. Lisäksi käräjäoikeus veloit- ti A:n suorittamaan B:lle vahingonkorvausta tilapäisestä haitasta, pysyvistä kosmeettisesta hai-

tasta, sairaanhoitokustannuksista ja ansionmenetyksestä. A valitti hovioikeuteen ja vaati syytteen ja korvausvaatimusten hylkäämistä sillä perusteella, ettei välilevytyrä ollut aiheutunut hänen menettelystään. Hovioikeus ei myöntänyt A:lle jatkokäsittelylupaa.

Korkeimman oikeuden päätöksestä ilmenevillä perusteilla katsottiin, että hovioikeuden olisi tullut myöntää A:lle jatkokäsittelylupa muutosperusteella.

OK 25 a luku 11 § 1 mom 1 kohta

KKO:2017:19

Oikeudenkäyntimenettely – Pääkäsittely hovioikeudessa – Rikosasia

A oli käräjäoikeudessa tuomittu ehdolliseen vankeusrangaistukseen alentuneesti syntyneenä nuorena henkilönä tehdystä pakkottamisesta seksuaaliseen tekkoon, ryöstön yrityksestä ja lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Valituksessaan A vaati, että syyte hylätään ja että hänet vapautetaan tuomitusta korvausvelvollisuudesta. Lisäksi A pyysi, että hovioikeus toimittaa pääkäsittelyn näytön uudelleen arvioimiseksi. Hovioikeus, joka ratkaisi asian pääkäsittelyä toimittamatta, ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. Korkein oikeus katsoi, että asiassa olisi tullut toimittaa pääkäsittely hovioikeudessa, koska näyttö perustui asianomistajien ja vastaajan vastakkaisten kertomusten uskottavuuden arvioimiseen. Lisäksi asian laatu ja merkitys vastaajalle edellyttivät pääkäsittelyn toimittamista. (Ään.)

OK 26 luku 14 § 2 mom

KKO:2017:20

Pakkokeino – Kotietsintä

Ampuma-aserikoksesta epäillyn M:n asunnossa oli suoritettu kotietsintä takavarikoitavan aseensa löytämiseksi. Kysymys kotietsintämenettelyn lainmukaisuudesta. (Ään.)

PakkokeinoL 8 luku 5 §
PakkokeinoL 8 luku 6 §

KKO:2017:21

Konkurssi – Velan vanhentuminen – Julkisen saatavan vanhentuminen

Verosaatavat olivat vanhentuneet sen jälkeen, kun velallisen omaisuutta oli ulosmitattu niiden perimiseksi. Myöhemmin alkanut konkurssi ei estänyt Verohallintoa valvomasta ulosmitattuun omaisuuteen kohdistuvia saataviaan.

VeroTpL 20 §
VeroTpL 21 § 2 mom

KKO:2017:22

Asunto-osakeyhtiö – Huoneiston ottaminen yhtiön hallintaan

Alle 30-vuotias A oli ostanut asunto-osakeyhtiön osakkeet ja asunut huoneistossa sen valmistumisesta lukien. Yhtiön yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön asunnoissa saivat asua sellaiset henkilöt, jotka olivat täyttäneet 55 vuotta, tai sellaiset ruokakunnat, joiden joku jäsen täytti saman ehdon. Yhtiö päätti ottaa A:n hallitseman huoneiston yhtiön hallintaan yhtiöjärjestyksen määräyksen jatkuvan laiminlyönnin perusteella. A vaati kanteensa yhtiökokouksen päätöksen julistamista pätemättömäksi.

Tuomiosta ilmenevin perustein Korkein oikeus katsoi, että osakehuoneistoa oli käytetty oleellisesti vastoin yhtiöjärjestyksen määräystä eikä rikkomuksella ollut vain vähäinen merkitys, ja kanne hylättiin. (Ään.)

AsOyL 8 luku 2 §

KKO:2017:23

Huumausainerikos – Törkeä huumausainerikos – Rangaistuksen määrääminen – Rangaistuksen mittaaminen

A oli tuonut laittomasti maahan 13,7 kilogrammaa 48-prosenttista amfetamiinia. A oli toiminut niin sanottuna kuriirina kuljettamalla saamiensa ohjeiden mukaan palkkiota vastaan huumausaine-erän sisältäneen matkailuauton Liettuasta Suomeen tarkoituksenaan jatkaa Norjaan. Teon kohteena olleen huumausaineen määrän ja laadun lisäksi Korkein oikeus otti huomioon A:n epäitsenäisen ja muita osallisia rajoitetumman aseman huumausaineiden maahantuon-

nissa ja tuomitsi A:n rangaistukseen, joka oli huomattavasti alempi kuin tällaisen huumausaine-erän laittomasta maahantuonnista olisi muutoin tuomittu. Ks. KKO:2017:9

RL 6 luku 3 §
RL 6 luku 4 §
RL 50 luku 2 §

KKO:2017:24

Tuomioistuimen toimivalta – Yleinen tuomioistuin vai merioikeus

A oli osallistunut X Oy:n järjestämään tilaisuuteen, jonka ohjelmaan oli sisältynyt veneajelu yhtiön omistamalla 20-paikkaisella niin sanotulla RIB-veneellä. A vaati käräjäoikeudessa X Oy:ltä veneajelun järjestäjänä vahingonkorvausta sillä perusteella, että hän oli loukannut selkensä veneajelussa sen seurauksena, että veneen kuljettaja oli ajanut liian suurella tilanopeudella ristiaallokkoon ottamatta huomioon vallinneita meriolosuhteita. X Oy vaati kanteen hylkäämistä lausuen muun ohella, että A oli ollut tietoinen veneajelun luonteesta ja hyväksynyt siihen liittyneen riskin eikä yhtiö ollut menetellyt tuottamuksellisesti. Korkein oikeus katsoi ratkaisussa mainituilla perusteilla, että asiaan oli sovellettava merilakia ja ettei käräjäoikeus ollut toimivaltainen tutkimaan kannetta, vaan se olisi tullut käsitellä toimivaltaisessa merioikeudessa. Asia siirrettiin toimivaltaisen merioikeuden käsiteltäväksi. (Ään.)

MeriL 21 luku 1 §
MeriL 21 luku 3 §
OK 10 luku 24 § 1 mom

KKO:2017:25

Naisten ja miesten välinen tasa-arvo – Raskaudesta johtuva syrjintä

R oli palannut työhön hoitovapaalta 1.9.2008 ja jäänyt uudelleen äitiysvapaalle 18.12.2008. R:n työsuhteeseen sovelletun työehtosopimuksen mukaan "uusi palkallinen vapaajakso seuraavan lapsen johdosta edellyttää kuuden kuukauden työssäolojakson täyttymistä perhevapaajaksojen välillä". R:lle ei ollut maksettu toisen äitiysloman aikana palkkaa.

R oli asetettu välillistä syrjintää koskevan kiellon vastaisesti eri asemaan hoitovapaan käyttämisen vuoksi ja siten vanhemmuuden ja perheenhuoltovelvollisuuden perusteella. Työnantaja oli velvollinen maksamaan R:lle tasa-arvolain mukaista hyvitystä syrjinnästä.

Tasa-arvoL 7 § 3 mom
Tasa-arvoL 8 § 1 mom

KKO:2017:26

Työsopimus – Työsopimuksen päättäminen – Työsopimuksen irtisanominen – Työsuhteen ehdot

Työnantaja oli irtisanonut tehtaanjohtajana toimineen työntekijän taloudellisilla ja tuotannollisilla perusteilla. Työnantajan katsottiin rikkoneen työsopimusta, kun se oli irtisanomisen yhteydessä poistanut työntekijän tehtaanjohtajan aseman siihen liittyvine tehtävineen ja antanut hänelle muita, vähäisempiä tehtäviä. (Ään.)

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla työntekijällä ei ollut oikeutta työsopimuslain 12 luvun 2 §:n mukaiseen korvaukseen eikä vahingonkorvaukseen sopimusrikkomuksen aiheuttamasta kärsimyksestä. (Ään.)

TSL 12 luku 1 §
TSL 12 luku 2 §

KKO:2017:27

Työsopimus – Työsopimuksen päättäminen – Työsopimuksen irtisanominen – Uudelleen sijoittaminen

Työnantaja oli irtisanonut varoitusta antamatta yhtiön idän viennistä vastanneen vientipäällikön työsopimuksen markkina-alueen tärkeimpien jälleenmyyjien ilmoitettua, että ne eivät jatka yhteistyötä yhtiön kanssa, jos vientipäällikkö jatkaa tehtäväsään.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, ettei työnantaja ollut näyttänyt, ettei irtisanominen olisi ollut vältettävissä sijoittamalla työntekijä muuhun työhön.

TSL 7 luku 1 §
TSL 7 luku 2 §

KKO:2017:28

Tappo – Tapon yritys – Rangaistuksen määrääminen – Ehdollisen vankeuden määrääminen täytäntöön pantavaksi – Koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa

Tekohetkellä 18-vuotias S oli tuomittu tapon yrityksestä ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tästä ja aiemmista rikoksista ilmenevien seikkojen sekä mielentilatutkimuksen yhteydessä laaditun vaarallisuusarvion perusteella S:ää oli pidettävä rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitetulla tavalla erittäin vaarallisena. S määrättiin suorittamaan tuomittu rangaistusaika kokonaan vankilassa. (Ään.)

Syyttäjän vaatimus aikaisemman ehdollisen vankeusrangaistuksen määräämisestä täytäntöön pantavaksi hylättiin, kun S:n ensimmäinen ehdoton vankeusrangaistus olisi muutoin muodostunut hänen kannaltaan kohtuuttomaksi ottaen huomioon hänen ikänsä sekä sen, että sama ehdollinen rangaistus oli perusteena koko rangaistusajan suorittamiselle.

RL 2 b luku 5 §
RL 2 c luku 11 §

KKO:2017:29

Työsopimus – Luottamusvaltuutettu – Perustuslaki – Yhdistymisvapaus

Työnantajayhtiötä sitovaan työehtosopimukseen osallisen työntekijäyhdistyksen jäsenet olivat valinneet yhtiön luottamusmiehen. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että tämän estämättä toiseen henkilöstöryhmään kuuluvilla työntekijöillä, jotka eivät olleet työehtosopimukseen osallisen työntekijäyhdistyksen jäseniä vaan kuuluivat toiseen työntekijäyhdistykseen, oli oikeus valita keskuudestaan työsopimuslain 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettu luottamusvaltuutettu, vaikka yhtiötä sitovaa työehtosopimusta osittain sovellettiinkin myös heidän työsuhteisiinsa. (Ään.)

TSL 13 luku 3 § 1 mom
PL 13 § 2 mom

➔ KORKEIN HALLINTO-OIKEUS

Yleishallinto-asiat

KHO:2017:48

Maankäyttö ja rakentaminen – Toimenpidelupa – Asemakaavamääräys – Maalämpökaivon poraaminen – Kaukolämpöverkkoon liittymisvelvollisuus – Liittymisvelvollisuutta koskevan asemakaavamääräyksen soveltamisrajoitukset

A ja B olivat hakeneet lupaa omakotitalon pääasiallisen lämmitysjärjestelmän muuttamiseksi kaukolämmöstä maalämmöksi ja maalämpökaivon poraamiseksi. Alueella voimassa olevan asemakaavan yleisissä määräyksissä oli määrätty, että rakennukset on liitettävä maankäyttö- ja rakennuslain 57 a §:n edellytysten mukaisesti kaukolämpöverkkoon.

Maalämpöjärjestelmä oli sellainen uusiutuviin energialähteisiin perustuva vähäpäästöinen lämmitysjärjestelmä, jota maankäyttö- ja rakennuslain 57 a §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettiin. Asemakaavassa annettu määräys kaukolämpöverkkoon liittymisestä ei siten tullut sovellettavaksi. Maalämpöjärjestelmän pitäminen vähäpäästöisenä lämmitysjärjestelmänä ei säännöksen sanamuoto huomioon ottaen edellyttänyt vertaillua maalämpöön perustuvan lämmitysjärjestelmän ja kysymyksessä olevalla paikkakunnalla tarjolla olevan kaukolämmön päästöjen välillä. Kunta ei näin ollen ollut voinut hylätä A:n ja B:n hakemusta tällaiseen päästövertailuun perustuen.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 57 a §, 126 a § 1 momentti 12 kohta, 135 § 1 momentti 1 kohta ja 138 § 1 momentti

KHO:2017:52

Julkinen hankinta – Valitusaika – Vaiheittainen hankintamenettely – Hankintamenettelyn aikana poissulkeminen – Poissulkemiseen johtaneesta päätöksestä valittaminen – Olennaisesti puutteellinen pää-

tös – Kuuden kuukauden valitusajan laskeminen

Usean hankintayksikön muodostama hankintarengas oli järjestänyt tarjouskilpailun yhdyskuntajätteen hyödyntämistä koskevasta palveluhankinnasta enintään 25 vuodeksi. Kilpailullisella neuvottelumenettelyllä toteutettua hankintaa koskevissa asiakirjoissa oli ilmoitettu, että menettelyssä käsiteltävien ratkaisujen ja tarjoajien määrää rajoitetaan vaiheittain.

Toukokuussa 2014, alustavien tarjousten vastaanottamisen jälkeen, hankintarenkaaseen kuuluneet hankintayksiköt olivat tekeillä päätöksillä rajanneet tarjouskilpailun ulkopuolelle ratkaisut, jotka perustuivat 15 vuotta lyhyempään sopimuskauteen tai tietyn jätemäärän alittavaan palveluun (rajaamispäätökset). Hankintamenettelyn osallistujille oli annettu tiedoksi rajaamispäätösten tiedoksiantokirje 3.6.2014. Kirjeeseen oli liitetty hankintalain mukainen hankintaoikaisuohje ja valitusosoitus markkinaoikeuteen.

Yhtiö A oli osallistunut hankintamenettelyyn antamalla kaksi alustavaa tarjousta. Molemmat tarjouksista oli rajaamispäätöksillä suljettu tarjouskilpailusta pois. A ei ollut antanut tarjousta, joka olisi vastannut rajaamispäätösten mukaista hankintakautta tai jätemäärää.

Marraskuussa 2014, lopullisten tarjousten vastaanottamisen jälkeen, hankintarenkaaseen kuuluneet hankintayksiköt olivat tehneet tarjoajan valintaa koskevat hankintapäätökset. A teki markkinaoikeudelle valituksen 2.12.2014 vaatien menettelyssä tehtyjen päätösten kumoamista. Hankintarengas vaati, että valitus jätetään myöhässä tehtynä tutkimatta.

Markkinaoikeus tutki A:n valituksen. Markkinaoikeus katsoi rajaamispäätösten tiedoksiannon olleen sillä tavoin olennaisesti puutteellinen, että 14 päivän valitusajaka ei ollut alkanut kulua (hankintalaki 87 § 1 momentti), vaan asiassa tuli soveltaa kuuden kuukauden valitusajaa (hankintalaki 87 § 3 momentti). Kuuden kuukauden valitusajaka oli markkinaoikeuden mukaan alkanut kulua 3.6.2014, jolloin edellä tarkoitettu kirje oli annettu sähköisesti tiedoksi A:lle, ja päättynyt siten 3.12.2014.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, eri perusteilla kuin markkinaoikeus, että rajaamispäätösten tiedoksiantokirje 3.6.2014 oli ollut sisällöltään sillä tavoin puutteellinen, että sen tiedoksi antamisesta ei ollut alkanut kulua 14 päivän valitusajaka. A oli kuitenkin tiedoksiantokirjeestä saanut sellaiset tiedot asemaansa vaikuttaneista hankintayksiköiden rajaamispäätöksistä, että sen oli tullut tehdä valitus markkinaoikeudelle kuuden kuukauden valitusajaa noudattaen. Kirjeeseen oli liitetty lainmukainen valitusosoitus. Kuuden kuukauden valitusajaka oli laskettava rajaamispäätösten tekemisestä, ei tiedoksisaannista, kuten markkinaoikeus oli tehnyt. Kun viimeinen rajaamispäätöksistä oli tehty 27.5.2014, A:n valitusajaka oli päätynyt viimeisen päätöksen osalta 27.11.2014. A:n markkinaoikeuteen 2.12.2014 tekemä valitus oli näin ollen tehty myöhässä.

Markkinaoikeuden päätös kumottiin ja poistettiin. A:n markkinaoikeudelle tekemä valitus jätettiin myöhässä tehtynä tutkimatta.

Laki julkisista hankinnoista (348/2007) 5 § 14 kohta, 30 § 3 momentti, 73 § (321/2010) 1 momentti, 74 § (321/2010) 1 momentti, 75 § (321/2010) 1 momentti, 85 § (321/2010) 1 momentti, 86 § (321/2010) 1 momentti sekä 87 § (321/2010) 1 ja 3 momentti

Valvontadirektiivi (direktiivi 89/665/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna oikeussuojadirektiivillä 2007/66/EY) 1 artikla 1 ja 3 kohta sekä 2 a artikla 1 ja 2 kohta

KHO:2017:53

Jäte – Jätteen haltija – Jätehuollon järjestäminen – Konkurssi – Konkurssipesän vastuu – Hallintopakko

Yhtiön toiminta oli konkurssin takia loppunut ja toiminnasta oli jäänyt jätekemikaaleja ja muita vaaralliseksi luokiteltavia jätteitä laitosalueille. Yhtiön konkurssipesä oli jätteen haltijana jätelain säännösten mukaisesti vastuussa jätekemikaalien ja muun vaaralliseksi luokiteltavan jätteen toimittamisesta asianmukaiseen käsittelylaitokseen. Asiassa ei ollut kysymys jätehuoltokustannuksia koskevan saamisoiden toteuttamisesta, eikä konkurssilain 16 luvun 2 §:n

1 momentin säännöksellä siten ollut asiassa konkurssipesän jätehuoltovastuun kannalta merkitystä. Hallintopakkoasiassa oli kysymys jätteen haltijan julkisoikeudellisesta ympäristövastuusta haitallisen tai vaarallisen tilan korjaamiseksi. Tähän nähden asiassa ei ollut merkitystä myöskään sillä valitusperusteella, että jätteellä ei mahdollisesti ole erityistä varallisuusarvoa.

Jätelaki 6 § 1 mom. 5 kohta, 13 § 1 ja 2 mom., 20 §, 28 § 1 mom., 30 § 1 mom., 126 §

Ks. Linna, Tuula: Konkurssipesän vastuu ympäristövahingosta, Lakimies 3–4/2016 s. 373–403

Ks. myös KHO 2003:51 ja KHO 28.4.2005 T 1006 (lyhyt ratkaisuseloste)

KHO:2017:54

Lastensuojelu – Yhteydenpidon rajoittaminen – Lapselle läheinen henkilö – Muu kuin lapselle läheinen henkilö

Lastensuojelulaitoksen yksikönjohtaja oli päätöksellään rajoittanut laitoksessa sijaishuollossa olleen lapsen yhteydenpitoa lapsen tukihenkilöksi esittäytyneeseen A:han. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen toimittamassaan valituksessa A vetosi siihen, ettei lapsen yhteydenpidon rajoittamisesta hänen olisi saanut tehdä päätöstä lastensuojelulain 62 §:n 2 momentin nojalla, koska hän ei ollut lapsen vanhempi tai muutoin lapselle läheinen henkilö.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että lapselle lastensuojelulain 54 §:n 1 momentissa turvattu oikeus läheisiin ihmissuhteisiin ei rajoitu pelkästään lapsella ennen sijaishuollon alkua olleisiin ihmissuhteisiin vaan se tarkoittaa myös oikeutta kehittää sijaishuollon aikana uusia ihmissuhteita. Tilanteessa, jossa 12 vuotta täyttäneen lapsen voidaan katsoa tahtovan yhteydenpitoa henkilöön, jota ei lähtökohtaisesti voida pitää hänen läheisenään, lapsen edun on katsottava edellyttävän, että asiasta tehdään päätös, johon voidaan haakea muutosta. Sama koskee tilannetta, jossa yhteydenpitoa haluan henkilön asema läheisenä henkilönä on tulkinnanvarainen, jotta tämä voi halutessaan saattaa kysymyksen tuomioistuimen ratkaista-

vaksi. Tarvetta yhteydenpidon rajoittamiseen on arvioitava yhteydenpidon rajoittamista koskevia lastensuojelulain säännöksiä soveltamalla. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että asian olosuhteissa lapsen yhteydenpitoa A:han oli voitu rajoittaa lastensuojelulain 62 ja 63 §:n mukaisesti tehdyllä päätöksellä. Korkein hallinto-oikeus hylkäsi A:n valituksen.

Suomen perustuslaki 10 § 1 momentti, 21 §

Lastensuojelulaki 45 § 1 ja 2 momentti, 54 § 1 momentti ja 2 momentin ensimmäinen virke, 62 § 1 momentti ja 2 momentin 1 ja 2 kohta sekä 63 § 1 ja 2 momentti

KHO:2017:56

Ulkomaalaisasia – Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen – Kuuleminen – Hallintopäätöksen tehnyt viranomaisena

Poliisilaitos hallintopäätöksen tehneenä viranomaisena ei ollut asianosainen siltäkään osin kuin se oli velvoitettu korvaamaan asianosaisen oikeudenkäyntikuluja, eikä oikeudenkäyntikuluja koskevan vaatimuksen johdosta poliisilaitokseen ollut sovellettava hallintolainkäyttölain säännöksiä asianosaisen kuulemisesta. Hallinto-oikeus oli kuitenkin toimittanut vaatimuksen poliisilaitokselle tiedoksi niin ajoissa ennen päätöksensä antamista, että poliisilaitos olisi ehtinyt vastata vaatimukseen. Hallinto-oikeuden menettely oli ollut lainmukainen.

Hallintolainkäyttölaki 74 § 1 momentti

KHO:2017:58

Kunnallisasia – Viranhaltijapäätös – Asiamiehenä toimineen viranhaltijan esteellisyys – Otto-oikeus – Määräajan alkaminen – Työjärjestelyjä koskeva päätös

Hallintolainkäyttölain 20 §:n 1 momentin mukaan asiamiehenä tai avustajana ei saa toimia muun ohella se, joka on osallistunut asian käsittelyyn viranomaisessa. Toimialajohtaja oli tehnyt otto-oikeuden kohteena olleen viranhaltijapäätöksen, eikä hän siten saanut toimia asiassa asiamiehenä. Asiamies ilmoitti luopuvansa asiamiehenä toimimisesta.

Toimialajohtaja oli 2.7.2014 tehnyt palkanlaskijan työjärjestelyjä koskevan päätöksen. Kunnanhallitus oli 18.8.2014 päättänyt ottaa toimialajohtajan päätöksen kuntalain 51 §:n nojalla käsiteltäväkseen ja kumonnut päätöksen.

Kunnanhallitus oli 1.10.2014 jättänyt palkanlaskijan oikaisuvaatimuksen tutkimatta, koska kunnanhallituksen 18.8.2014 tekemä päätös ei sisältänyt sellaista asiaratkaisua, josta voitaisiin tehdä kuntalain 89 §:ssä tarkoitettu oikaisuvaatimus.

Palkanlaskijan oli katsottava saaneen päätöksen tiedokseen viimeistään 9.7.2014, joten päätöstä koskevan oikaisuvaatimuksen määräaika oli päättynyt viimeistään 23.7.2014.

Otto-oikeuden käyttäminen ei riipu siitä, milloin kunnanhallitus on saanut otto-oikeuden kohteena olevasta päätöksestä tiedon. Kunnanhallitus oli näin ollen käyttänyt otto-oikeuttaan liian myöhään.

Kuntalaki (365/1995) 51 § (578/2006), 89 § (1375/2007), 93 §
Hallintolainkäyttölaki 20 §:n 1 momentti
Äänestys 3–2 otto-oikeuden käyttämisen määräajasta.

KHO:2017:59

Ympäristölupa – Ympäristönsuojelulaki – Turvetuotanto – Kuivatusvesien johtaminen – Luonnonsuojelulaki – Natura 2000 -kohde – Luontodirektiivi – Arviointivelvollisuus – Arvioinnin tarveharkinta – Arvioinnin asianmukaisuus

Aluehallintovirasto oli myöntänyt määräaikaisen ympäristöluvan noin 53 hehtaarin toiminnassa olleelle turvetuotantoalueelle, jonka kuivatusvedet johdettiin vesienkäsitteilyrakenteiden, laskuojien ja Ojajoen kautta Natura 2000 -verkostoon kuuluvaan Suomijärveen. Suomijärvi oli liitetty Natura 2000 -verkostoon lintudirektiivin mukaisena SPA-alueena, jonka suojeluperusteena oli ollut sen runsas linnusto.

Luvan hakijan aluehallintovirastolle lupahakemuksen täydennyksen yhteydessä toimittama arvio hankkeen vaikutuksista Natura-alueen luontoarvoihin ei sisältänyt sellaisia tietoja suojeluperusteena olevien lintulajien elinympä-

ristöjen ominaispiirteistä taikka turvetuotannon aiheuttaman vesistökuormituksen tai virtaamamuutosten vaikutuksesta ominaispiirteisiin, että sitä olisi voitu pitää luonnonsuojelulain 65 §:n 1 momentin kannalta asianmukaisena. Turvetuotannon aiheuttama kokonaiskuormitus Suomijärveen oli myönnettyjen ympäristölupien mukaan vähemmän. Järveä oli kunnostettu sen lintuvesiarvon säilyttämiseksi ja linnuille tärkeiden avovesialueiden turvaamiseksi. Kun otettiin huomioon lupahakemuksessa ja sen täydennyksessä esitetty selvitys turvetuotantoalueen vesistökuormituksesta ja turvetuotannon vähäisestä vaikutuksesta virtaamiin sekä ympäristöluvan määräaikaisuus, kohteen valintaperusteina oleviin luontoarvoihin kohdistuvien merkittävästi heikentävien vaikutusten aiheuttamatta jäämisestä ei jäänyt järkevää epäilyä. Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen arviointi- ja lausuntomenettely ei siten ollut lupasian ratkaisemiseksi tarpeen.

Ympäristönsuojelulaki (86/2000) 41 § 3 momentti
Luonnonsuojelulaki 65 § 1 ja 2 momentti

Luontodirektiivi (92/43/ETY) 6 artikla 3 kohta

Unionin tuomioistuimen tuomiot asioissa C-127/02, Waddenvereniging ja Vogelbeschermingsvereniging, C-6/04, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, C-418/04, komissio v. Irlanti, C-98/03, komissio v. Saksa, C-538/09, komissio v. Belgia ja C-404/09, komissio v. Espanja.

KHO:2017:61

Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa – Perheenyhdistäminen – Matkustusasiakirja oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä – Perhe-elämän suoja – Elatusapuvelka

Poliisilaitos oli hylännyt Yhdysvaltojen kansalaisen A perhesidepuusteisen oleskelulupahakemuksen sillä perusteella, ettei A ollut esittänyt voimassa olevaa matkustusasiakirjaa, eikä asiassa ollut esitetty sellaista perustetta, jonka johdosta matkustusasiakirjasta olisi voitu poiketa. A ei voinut uusia matkustusasiakirjaansa, koska hänen kansalaisuusvaltionsa ei myöntänyt sitä hänelle.

elatusapuvelvollisuuden laiminlyönnin vuoksi.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että ulkomaalaislain 35 §:n matkustusasiakirjavaatimuksesta voidaan poiketa muissakin kuin säännöksessä todetuissa tilanteissa. Matkustusasiakirjavaatimuksesta voidaan eräin edellytyksin poiketa muun muassa perhe-elämän suojaan liittyvistä painavista syistä.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Suomen kansalaisen puolisona A:lla oli ulkomaalaislain 50 §:n mukaisesti oikeus saada oleskelulupa Suomeen. A ei ole kuitenkaan tätä oikeutta voinut käyttää, koska hänellä ei ole voimassa olevaa matkustusasiakirjaa. A:lle oli aikaisemmin myönnetty oleskelulupa ja hänellä oli edelleen hallussaan vanhentunut matkustusasiakirja, minkä johdosta hänen henkilöllisyytensä voitiin katsoa selvitetyn. Ulkomaalaislain 35 §:n vaatimus voimassa olevasta matkustusasiakirjasta oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä koskee henkilöllisyyden selvittämisen lisäksi henkilön kansalaisuuden ja siihen verrattavan valtiollisen aseman varmistamista. Kansalaisuus on valtion ja yksityisen henkilön välinen perustavanlaatuisen oikeudellinen suhde, jolla on vaikutusta myös mahdollisuuksiin liikkua muiden valtioiden alueella. Passin tai muun matkustusasiakirjan myöntämisellä kansalaisuusvaltio osoittaa, että kyseinen henkilö on valtion kansalainen ja valtion diplomaattisessa suojeluksessa ulkomailla eikä henkilön matkustamisella ulkomailla ole valtion lain-säädännöstä johtuvaa estettä.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että A:lta voitiin edellyttää voimassa olevan matkustusasiakirjan vaatimuksen täyttämistä oleskeluluvan saamisen edellytyksenä eivätkä perhe-elämän suojaa koskevat näkökohdat hänen tapauksessaan olleet niin painavia, että niiden vuoksi olisi voitu poiketa matkustusasiakirjan voimassaoloa koskevasta vaatimuksesta. Poliisilaitos oli voinut hylätä jatko-oleskelulupaa koskevan hakemuksen.

Suomen perustuslaki 10 §
Euroopan ihmisoikeussopimus 8 artikla
Ulkomaalaislaki 5 §, 13 § 1 momentti, 35 §, 37 § 1 momentti, 54 § 1 momentti, 55 § 1 momentti, 66 a §

Ks. myös KHO 2014:22, KHO 2015:107

KHO:2017:62

Asunto-osakeyhtiö – Ylimääräisen yhtiökokous – Vähemmistö-osakas – Saman asian uudelleen käsittely – Yhtiöjärjestyksen kohtuullistaminen – Kanne – Määräaika

Asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen kohtuullistamista vaatineilla vähemmistöosakkaila ei ollut oikeutta saada koolle asunto-osakeyhtiön ylimääräistä yhtiökokousta, kun varsinainen yhtiökokous oli päättänyt samasta asiasta hakemuksen tekemistä edeltävänä vuonna. Yhtiökokouksessa jo käsitellyn ja ratkaistun asian luonne ei ollut muuttunut toiseksi sillä perusteella, että käräjäoikeus oli jättänyt näiden vähemmistöosakkaiden varsinaisen yhtiökokouksen pitämisen jälkeen nostaman yhtiöjärjestyksen kohtuullistamista koskevan kanteen vähemmistöosakkaiden menettelyä johtuneen muotovirheen vuoksi tutkimatta. Ottaen huomioon mahdollisuuden saattaa yhtiöjärjestyksen muuttamista koskeva asia uudelleen varsinaisen yhtiökokouksen käsiteltäväksi aluehallintovirasto oli siten voinut hylätä ylimääräisen yhtiökokouksen koolle kutsumista koskevan hakemuksen.

Asunto-osakeyhtiölaki 6 luku 3 § 1 momentti, 4 § 3 kohta, 5 § 1 momentti, 6 §, 18 § 2 momentti sekä 36 § 1–3 ja 5 momentti
Ks. ja vrt. KHO 1990:504 ja KHO 2003:6

KHO:2017:63

Ulkomaalaisasia – Kansainvälisen suojelu – Luopuminen islamista – Kristityksi kääntyminen – Sur place -tilanne – Uskonvakaumuksen tutkiminen

Iranista kotoisin oleva turvapaikanhakija oli Maahanmuuttovirastolle tekemässään kansainvälistä suojelua koskevassa hakemuksessa vedonnut haluunsa kääntyä kristinuskoon. Myöhemmin turvapaikanhakija oli kastettu ja hän oli toimittanut hallinto-oikeudelle selvitystä kristityksi kääntymisestään sekä pyytänyt, että asiassa järjestetään suullinen käsittely.

Hallinto-oikeus oli ratkaissut asian turvapaikanhakijan eduksi kirjallisen aineiston perusteella järjestämättä pyydettyä suullista käsittelyä. Hallinto-oikeus oli valituksenalaisessa päätöksessään lyhyesti todennut, ettei asiassa ollut syytä epäillä turvapaikanhakijan kristillistä vakaumusta.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että uskonnollisen kääntymisen merkitys kansainvälisen suojelun perusteena riippuu turvapaikanhakijan kotimaan olosuhteista. Kääntymisen aitouden selvittäminen on olennaista sellaisissa tapauksissa, joissa kristinuskoon kääntyminen sinänsä voi johtaa vainon vaaraan kotimaassa. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Irania koskevan maatiedon perusteella kristinuskoon kääntyneet entiset muslimit voivat olla Iranissa vainon vaarassa palatessaan maahan. Tämän vuoksi asiassa oli merkitystä sillä, oliko Iranista tulevan turvapaikanhakijan kääntyminen kristinuskoon todellinen muutos hänen uskonnollisissa käsityksissään vai oliko kääntymiseen vedottu yksinomaan kansainvälisen suojelun saamiseksi ilman uuden uskonnollisen vakaumuksen ja elämäntavan omaksumista.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että henkilökohtaisen uskottavuuden arvioinnin, varsinkin kun kyse on uskonnollisen kääntymisen aitoudesta, voitiin katsoa edellyttävän valitusvaiheessa hakijan itsensä suullista kuulemistä samoin kuin mahdollisten todistajien kuulemistä. Uskonnollista kääntymistä ei voitu ottaa kansainvälisen suojelun perusteeksi ilman, että oli riittäväällä tavalla selvitetty kääntymisen aitoutta niin oman tunnonkysymyksenä kuin elämäntapana. Samalla voitiin selvittää sitä, millainen käsitys henkilöllä itsellään oli kääntyneiden asemasta kotimaassaan ja miten hän aikoi uskontoa kotimaassa harjoittaa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei turvapaikanhakijan esittämästä kirjallisesta aineistosta ollut käynyt ilmi sellaista kirjallista selvitystä, jonka perusteella hallinto-oikeus oli voinut ratkaista kysymyksen uskonnollisesta kääntymisestä suoraan toisin kuin Maahanmuuttovirasto. Asian ratkaisemisen turvapaikanhakijan uskottavuuden osalta oli edellyttänyt suullisen käsittelyn toimittamista

ja turvapaikanhakijan henkilökohtaista kuulemista. Asian selvittäminen hallinto-oikeudessa ei ollut ollut valitusasian ratkaisun kannalta riittävää. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden päätös oli kumottava ja asia palautettava hallinto-oikeudelle suullisen käsittelyn toimittamiseksi ja sen jälkeen uudelleen ratkaistavaksi.

Suomen perustuslaki 11 §
Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus 18 artikla
Euroopan ihmisoikeussopimus 9 artikla
Euroopan unionin perusoikeuskirja 10 artikla 1 kohta
Pakolaisen oikeusasemaa koskeva yleissopimus 1 artikla A kohta 2 alakohta
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (uudelleenlaadittu määritelmädirektiivi) 2 artikla d alakohhta, 9 artikla 1 kohta a alakohhta sekä 10 artikla 1 kohta b alakohta
Unionin tuomioistuimen tuomio asioissa C-71/11 ja C-99/11
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 23.3.2016 asiassa F.G. v. Ruotsi
Ulkomaalaislaki 87 § 1 momentti, 87a § 1 momentti, 87b § 1 momentti ja 2 momentti 2 kohta, 88 § 1 momentti, 88b § ja 147 §
Hallintolainkäyttölaki 33 §, 37 § 1 momentti ja 38 § 1 momentti
Ks. myös KHO 2009:87, 2011:114 ja 2016:81

KHO:2017:64

Maankäyttö ja rakentaminen – Ranta-asemakaava – Selvitysten riittävyys – Mitoitus – Rakentamiskelvoton ranta – Luonnonsuojelualue – Korvattavat rakennuspaikat

Maanomistajan laatimassa ranta-asemakaavassa oli osoitettu järven ranta-alueelle luonnonsuojelualue (SL). SL-alueelle oli osoitettu 22 valtion korvattavaksi tarkoitettua rakennuspaikkaa. Kaava-asiakirjo-

jen mukaan SL-alueella oli laajoja rantaluhtia.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli valituksen johdosta otettava kantaa muun ohella siihen, oliko asiassa ollut perusteita osoittaa SL-alueelle valtion korvattavaksi tarkoitettuja rakennuspaikkoja. Asiaa arvioitaessa oli samalla otettava kantaa myös niihin yleisiin edellytyksiin, joiden nojalla kaavassa voidaan ylipäätään osoittaa alueita luonnonsuojelualueiksi.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että valtion toteutettavaksi tarkoitettujen SL-alueen osoittaminen kaavassa edellytti, että kysymys oli valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvasta alueesta tai muusta valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävistä alueista, joka täytti luonnonsuojelulain 10 §:n 2 momentissa säädettyt luonnonsuojelualueen perustamisen edellytykset. Kaavaa varten laadittujen selvitysten perusteella jäi epäselväksi, olivatko kysymyksessä olevan SL-alueen luonnontarvot sellaisia, että alue olisi ollut perustettavissa luonnonsuojelualueeksi. Kaavan laatijan mukaan suojeluneuvottelut oli tarkoitus käydä vasta sen jälkeen, kun kaava oli saanut lainvoiman. Tähän nähden kaavaa laadittaessa ei ollut maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä edellytetyllä tavalla riittävästi selvitetty, voitiinko SL-alueet toteuttaa muodostamalla ne luonnonsuojelulain mukaisiksi luonnonsuojelualueiksi.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa ranta-alueen maankäyttöä järjestävässä kaavassa voidaan osoittaa korvattavaksi tarkoitettuja rakennuspaikkoja alueelle, joka sinänsä on rakentamiseen soveltuva, mutta jolle ei voida sen luonnontarvojen vuoksi sijoittaa toteutettavaa rakentamista. Tältä osin korkein hallinto-oikeus viittasi kysymyksessä olevan alueen luonnontarvoista ja luonnonsuojelualueen perustamisedellytyksistä lausumaansa. Asiassa ei ollut esitetty puheena olevan SL-alueen luonnontarvoista sellaista selvitystä, joka olisi voinut olla perusteena valtion korvattavaksi tarkoitettujen rakennuspaikkojen merkitsemiselle. Lisäksi oli otettava huomioon, että korvattavia rakennuspaikkoja ei voida osoittaa alueelle, joka ei soveltu rakentamiseen. Kysymyksessä olevaan kaavaan liit-

tyvien selvitysten perusteella jäi epäselväksi, oliko korvattavia rakennuspaikkoja osoitettu alueille, joille niiden rakennuskelvottomuuden vuoksi ei olisi voitu osoittaa toteutettavaa rakennusoikeutta.

Ranta-asemakaava ei ollut muun ohella edellä lausutuilta osin perustunut maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:ssä tarkoitettulla tavalla sellaisiin kaavan edellyttämiin selvityksiin, joiden perusteella olisi voitu arvioida kaupunginvaltuuston päätöksellä hyväksytyyn kaavaratkaisun lainmukaisuutta. Kaupunginvaltuuston päätös kaavan hyväksymisestä ja hallinto-oikeuden päätös, jolla sille tehdyt valitukset oli hylätty, kumottiin.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 9 § (202/2005), 50 §, 55 § 3 momentti, 66 § 2 momentti, 73 §
Maankäyttö- ja rakennusasetus 1 § 1 momentti (895/1999)

KHO:2017:66

Ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle – Ulkomaalaisasia – Schengen-valtion myöntämä oleskelulupa – Käännättäminen – Maahantulokiello – Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantaminen

Maahanmuuttovirasto päätti käännättää kolmannen maan kansalaisen kotimaahansa Nigeriaan ja hänet määrättiin Schengen-alueella koskevaan maahantulo-kieltoon toistaiseksi, koska hänen katsottiin vaarantavan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Valittajalla oli Espanjan myöntämä 11.2.2018 asti voimassa oleva oleskelulupa.

Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 25 artiklan 2 kohta edellyttää, että kolmannen maan kansalaiselle maahantulo-kiellon määräävä valtio neuvottelee sen valtion kanssa, joka on myöntänyt kolmannen maan kansalaiselle voimassa olevan oleskeluluvan. Espanja ei ollut ilmoittanut Maahanmuuttovirastolle pyynnöstä huolimatta kantansa valittajan oleskeluluvan peruuttamisen suhteen. Asiassa oli täten epäselvää, miten mainittua Schengenin yleissopimuksen artiklaa oli tulkittava.

Korkein hallinto-oikeus lykkäsi asian käsittelyä ja pyysi SEUT 267

artiklan nojalla ennakkoratkaisun Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen 25 artiklan 2 kohdan tulkinnasta.

Ulkomaalaislaki 11 § 1 momentti 5 kohta, 146 § 1 ja 2 momentti, 147 a 2 momentti, 148 § 1 momentti 8 kohta, 149 b § ja 150 § 1–3 momentti

Jäsenvaltioissa sovellettavista yhteisistä vaatimuksista ja menettelyistä laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi 16.12.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2008/115/EY, paluudirektiivi) johdanto 14 kohta, 3 artikla 3 ja 6 kohta, 6 artikla 1 ja 2 kohta sekä 11 artikla 1a kohta Tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-taloussiiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehty yleissopimus (Schengenin yleissopimus SopS 23/2001) 23 artikla 2–4 kohta ja 25 artikla 2 kohta

KHO:2017:67

Turvakiello – Huoltajuudesta erotettu vanhempi – Puhevalta turvakiellon kumoamisasiassa – Käräjäoikeuden määräämä tiedonsaantioikeus – Osoitetiedot – Turvakiellon edellytysten arviointi osoitetietojen pyytämisen yhteydessä

Maistraatti oli A:n hakemuksesta tallettanut A:lle ja hänen alaikäiselle lapselleen B:lle turvakiellon 22.9.2014. A oli B:n yksinhuoltaja. Turvakiello oli perustunut A:n maistraatille antamaan selvitykseen B:n isän C:n A:lle ja B:lle aiheuttamasta uhasta. Käräjäoikeuden 3.6.2013 eli ennen turvakiellon määräämistä antaman lainvoimaisen B:n huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen mukaan C:llä oli oikeus saada B:tä koskevia tietoja kaikilta viranomaisilta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei C:llä ollut oikeutta edustaa B:tä turvakiellon kumoamista koskevassa asiassa. Tämän vuoksi maistraatin päätös, jolla se oli jättänyt tutkimatta C:n B:lle asetetun turvakiellon kumoamista koskevan vaatimuksen, pysytettiin.

Maistraatti oli toisella päätöksellään tutkinut C:n vaatimuksen

saada B:n osoitetiedot ja turvakiellon vedoten hylännyt vaatimuksen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että käräjäoikeus oli päätöksellään 3.6.2013 antanut C:lle huoltajan oikeuteen rinnastettavan oikeuden saada B:tä koskevia tietoja. Kun otettiin huomioon, ettei C:tä ollut kuultu turvakiellon asettamisen yhteydessä, oli C:n B:tä koskevien osoitetietojen pyytämistä koskevassa asiassa arvioitava, oliko perustellusta syystä syytä epäillä osoitetietojen antamisen loukkaavan B:n etuja tai oikeuksia väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain 28 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Kun asiakirjoista ei ilmennyt seikkoja, joiden perusteella B:llä olisi mainitun lain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettua objektiivisesti perusteltua ja ilmeistä syytä epäillä terveytensä tai turvallisuutensa tulevan uhatuksi sen johdosta, että hänen osoitetietonsa luovutetaan C:lle, maistraatti veloitettiin henkilötietolain 26 §:n ja väestötietojärjestelmäin 28 §:n säännökset huomioon ottaen luovuttamaan C:lle tämän pyytämät osoitetiedot.

Henkilötietolaki 26 §
Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista 28 § ja 36 § 1 ja 3 momentti
Ks. myös KHO 7.11.2016 T 4671 (lyhyt ratkaisuseloste)

KHO:2017:68

Lastensuojelu – Huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen – Täytäntöönpanomääräys – Hallinto-oikeuden toimivalta

Hallinto-oikeudella ei ollut toimivaltaa antaa lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevassa asiassa täytäntöönpanoa koskevaa määräystä sen jälkeen, kun se oli antanut pääasiaa koskevan päätöksensä.

Lastensuojelulaki 91 § 1 momentti
Hallintolainkäyttölaki 32 § 1 ja 2 momentti, 56 § 1 momentti

KHO:2017:70

Julkinen hankinta – Tarjoajan taloudellista ja rahoituksellista tilannetta koskeva soveltuvuusvaatimus – Oikeus osoittaa taloudelliseen ja rahoitukselliseen

tilanteeseen liittyvät tiedot muulla kuin vaaditulla asiakirjalla – Suoraan hankintalakiin perustuva oikeus

Kun otettiin huomioon, mitä hankintalain (348/2007) 58 §:n 2 momentissa säädetään, korkein hallinto-oikeus katsoi, toisin kuin markkinaoikeus, että hankintayksikkö ei ollut menetellyt hankintalain vastaisesti pelkäämään sen takia, että se ei ollut antanut jo tarjouspyynnössä tarjoajille mahdollisuutta esittää vaihtoehtoista selvitystä Suomen Asiakastieto Oy:n Rating Alfa -yritysraportin asemesta. Suoraan hankintalain 58 §:n 2 momentista johtui, että valittaja olisi voinut osoittaa taloudelliseen ja rahoitukselliseen tilanteeseensa liittyvät tiedot muullakin tavoin kuin esittämällä Suomen Asiakastieto Oy:n Rating Alfa -yritysraportin mukaisen luottoluokitusta A koskevan selvityksen.

Laki julkisista hankinnoista (348/2007) 58 § 2 momentti

KHO:2017:71

Ulkomaalaisasia – Kansainvälisen suojelu – Turvapaikka – Toissijainen suojelu – Mielivaltaisen väkivallan aste – Aseellisen selkkauksen – Täsmällinen ja ajantasainen maatietous – Afganistan

Turvapaikanhakijana oleva Afganistanista kotoisin oleva hazarataustainen yksilapsinen perhe oli vedonnut kansainvälisen suojelun perusteena muun ohella naisen harjoittamaan opetustyöhön sekä etniseen taustaansa ja kotialueensa yleisesti huonoon turvallisuustilanteeseen. Muutoksenhaku korkeimmassa hallinto-oikeudessa ei koskenut turvapaikkaa. Asiassa tuli Maahanmuuttoviraston valituksesta ratkaista, oliko asiassa esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että perheen kotialueella vallitsevan aseellisen selkkauksen mielialtaisen väkivallan aste on saavuttanut niin korkean tason, että perhe sinne palautettuna joutuisi jo pelkäämään alueella oleskelun vuoksi tai ainakin henkilökohtaiset olosuhteensa huomioon ottaen todelliseen vaaraan kärsiä ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin johdantokappaleessa ja 3 kohdassa tarkoitettua vakavaa haittaa.

Korkein hallinto-oikeus lausui yleisellä tasolla ja nimenomaan Afganistanin osalta niistä kriteereistä, joilla aseellisen selkkauksen väkivallan astetta on arvioitava. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Afganistanin nykyisessä konfliktissa paikallisten aseellisten selkkausten mielivaltaisen väkivallan aste saavuttaa intensiivisimmillään tietynä ajanjaksona tietyllä alueella niin korkean tason, että kenen tahansa on katsottava olevan pelkästään alueella oleskelun vuoksi todellisessa vaarassa kärsiä ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin 3 kohdassa ja uudelleenlaaditun määritelmädirektiivin 15 artiklan c alakohdassa tarkoitettua vakavaa haittaa. Ajantasaisen maatiedon perusteella aseellisen selkkauksen laatu ja luonne huomioon ottaen asteen ei voitu katsoa ylittyvän koko tarkasteltavassa maakunnassa. Asiassa oli kuitenkin otettava huomioon turvapaikanhakijoiden kotialueen yleiseen turvallisuustilanteeseen liittyvien kollektiivisten seikkojen lisäksi heidän henkilökohtaiset olosuhteensa. Kun otettiin huomioon hakijoiden valtaväestöstä poikkeava alkuperä ja heidän henkilökohtaiset olosuhteensa, asiassa oli esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että hakijat olisivat Afganistaniin palautettuna kotialueellaan todellisessa vaarassa kärsiä ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin johdantokappaleessa ja 3 kohdassa tarkoitettua vakavaa haittaa. Hallinto-oikeus oli voinut kumota Maahanmuuttoviraston päätöksen ja palauttaa asian sille ulkomaalaislain 88 e §:n mukaisen sisäisen paon edellytysten selvittämiseksi.

Suomen perustuslaki 9 § 4 momentti
Euroopan ihmisoikeussopimus 3 artikla
Euroopan unionin perusoikeuskirja 19 artikla
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittämiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (uudelleenlaadittu määritelmädirektiivi) 2 artikla f alakohta ja 15 artikla c alakohta

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot asioissa 23.8.2016 J.K. ym. v. Ruotsi, 5.7.2016 A.M. v. Alankomaat, 9.4.2013 H. ja B. v. Yhdistynyt kuningaskunta, 29.1.2013 S.H.H. v. Yhdistynyt kuningaskunta, 28.6.2011 Sufi ja Elmi v. Yhdistynyt kuningaskunta ja 27.5.2008 N. v. Yhdistynyt kuningaskunta Euroopan Unionin tuomioistuimen tuomiot asioissa C-465/07, Elgafaji, ja C-285/12, Diakité Ulkomaalaislaki 88 § 1 momentti, 88 c §, 88 d § ja 147 §

KHO:2017:72

Ulkomaalaisasia – Kansainvälinen suojelu – Toissijainen suojelu – Mielivaltaisen väkivallan aste – Aseellinen selkkaus – Pääsy turvalliselle alueelle – Matkareitti – Täsmällinen ja ajantasainen maatietous – Afganistan

A oli vuonna 1992 syntynyt mies, joka oli etniseltä taustaltaan hazara ja uskonnoltaan shiiamuslimi. Hän oli kotoisin Afganistanista alueelta, jossa hän ei ajantasaisen maatiedon perusteella ollut kansainvälisen suojelun tarpeessa. Korkein hallinto-oikeus ei myöntänyt A:lle valituslupaa. Sen sijaan asiassa tuli Maahanmuuttoviraston valituksesta ratkaista, oliko asiassa esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että Kabul ja A:n kotialueen välisellä matkareitillä vallitsevan aseellisen selkkauksen mielivaltaisen väkivallan aste oli saavuttanut niin korkean tason, että A joutuisi Kabulista kotialueelleen palautettuaan todelliseen vaaraan kärsiä ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin johdantokappaleessa ja 3 kohdassa tarkoitettua vakavaa haittaa.

Harkittaessa toissijaisen suojelun myöntämisen edellytyksiä oli otettava huomioon, että maahan palautettaessa A:n tuli käytännössä päästä Kabulista kotialueelleen turvallisesti. Kun toissijaisen suojelun tarpeen arviointi perustuu hakijan kertaalleen suoritettavan matkareitin eikä hänen kotialueensa turvallisuustilanteeseen, korostuu hakijan henkilökohtaisten olosuhteiden merkitys.

Ajantasaisen maatiedon perusteella siviileihin kohdistui Afganistanin maanteillä uhkia ja myös maantieyhteyksiin Kabulista A:n kotialueelle liittyi riskitekijöitä. Toisaalta vaihtoehtoisia matkareit-

tejä oli useita lentomahdollisuuden hyödyntäminen mukaan luetuna. Maatiedon perusteella A:n kaltaisten henkilöiden, joilla oli siteitä maakuntaan ja jotka tunsivat alueen, voitiin yleensä katsoa voivan matkustaa alueella ilman välikohtauksia. Kabul ja A:n kotialueen välisiä vaihtoehtoisia reittejä voitiin esitetty maatieto ja A:n henkilökohtaiset olosuhteet huomioon ottaen pitää A:lle siten turvallisina, ettei asiassa ollut esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että jos hänet palautetaan Afganistaniin, hän joutuisi kotialueelleen matkustaessaan todelliseen vaaraan kärsiä ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin johdantokappaleessa ja 3 kohdassa tarkoitettua vakavaa haittaa. Asia ei ollut syytä arvioida toisin sillä perusteella, että reittivaihtoehtoihin saattoi sisältyä matkan pituuteen ja reitin vaikeakulkuisuuteen liittyviä toteuttamisvaikeuksia. Hallinto-oikeuden päätös kumottiin ja Maahanmuuttoviraston päätös saatettiin voimaan.

Suomen perustuslaki 9 § 4 momentti
Euroopan unionin perusoikeuskirja 19 artikla 2 kohta
Euroopan ihmisoikeussopimus 3 artikla
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittämiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (uudelleenlaadittu määritelmädirektiivi) 15 artikla c alakohta
Euroopan unionin tuomioistuimen tuomio C-465/07, Elgafaji
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 5.7.2016 A.M. v. Alankomaat
Ulkomaalaislaki 88 § 1 momentti 3 kohta ja 147 §
vrt KHO 2011:25

KHO:2017:73

Ulkomaalaisasia – Kansainvälinen suojelu – Turvapaikka – Toissijainen suojelu – Sisäisen

paon mahdollisuus – Afganistan – Kabul – Lapsiperhe

Asiassa oli kysymys siitä, oliko hazara-alkuperää oleville Iranissa oleskelleille afganistanilaisille valittajille voitu jättää myöntämättä oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella. Perheen äiti ja vuosina 2007 ja 2009 syntyneet lapset olivat ennen Suomeen tuloaan asuneet koko ikänsä Iranissa ja perheeseen oli syntynyt Suomessa kolmas lapsi vuonna 2016.

Maahanmuuttovirasto oli päätöksessään katsonut, että valittajat olivat henkilökohtaiset olosuhteensa ja kotialueensa turvallisuustilanne huomioon ottaen ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun toissijaisen suojelun tarpeessa, mutta jättänyt oleskeluluvan myöntämättä sen vuoksi, että heillä oli lain 88e §:n mukainen sisäisen paon mahdollisuus Kabuliin. Maahanmuuttoviraston ei olisi tullut ennen sisäisen paon mahdollisuuden tutkimista erikseen todeta valittajien olevan toissijaisen suojelun tarpeessa, vaan ainoastaan arvioida suojelun edellytysten täyttymistä. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei päätöstä ollut kuitenkaan pelkästään harhaanjohtavan rakenteensa vuoksi syytä kumota.

Arvioitaessa sisäisen paon mahdollisuutta Kabuliin kysymys oli viime kädessä ulkomaalaislain 88e §:n 1 momentissa tarkoitetusta sisäisen paon kohtuullisuutta koskevasta harkinnasta, jossa huomiota oli kiinnitettävä kohdealueella vallitseviin yleisiin olosuhteisiin ja valittajien henkilökohtaisiin olosuhteisiin. Kabulissa vallitsevien olosuhteiden ei katsottu muodostavan yleistä estettä soveltaa sisäisen paon mahdollisuutta lapsiperheisiin tai Afganistanin ulkopuolella pitkään oleskelleisiin afganistanilaisiin. Asiassa oli kuitenkin otettava huomioon kolmilapsisen perheen henkilökohtaiset olosuhteet ja erityisesti se, että perheen jäsenet eivät olleet isän lapsuusvuosia lukuun ottamatta asuneet Afganistanissa, eikä heillä ollut Kabulissa tai muuallakaan Afganistanissa sukulaisten tai muiden tahojen tehokkaaksi katsottavaa turva- verkkoa. Sen sijaan valittajilla oli siteitä Suomeen, jossa perheen äidin kiintiöpakolaisina saapuneet lähisukulaiset jo laillisesti oleskeli-

vat. Asiaa kokonaisuutena arvioitaessa valittajien ei kohtuudella voitu edellyttää turvautuvan sisäiseen pakoon Kabuliin. Myös ulkomaalaislain 146 §:n mukaisessa kokonaisharkinnassa valittajien käännättämistä vastaan puhuvat seikat olivat käännättämisen puolesta puhuvia seikkoja painavampia.

Suomen perustuslaki 9 § 4 momentti
Euroopan ihmisoikeussopimus 3 artikla
Euroopan unionin perusoikeuskirja 18 ja 19 artikla
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (uudelleenlaadittu määritelmädirektiivi) 8 artikla
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot 23.8.2016 J.K. ym. v. Ruotsi, 5.7.2016 A.M v. Alankomaat, 3.4.2014 A.A.M. v. Ruotsi, 27.6.2013 S.A. v. Ruotsi, 9.4.2013 H. ja B. v. Yhdistynyt kuningaskunta, 29.1.2013 S.H.H. v. Yhdistynyt kuningaskunta, 13.10.2011 Hussein v. Ruotsi, 28.6.2011 Sufi ja Elmi v. Yhdistynyt kuningaskunta, 21.1.2011 M.S.S. v. Belgia ja Kreikka, 27.5.2008 N. v. Yhdistynyt kuningaskunta ja 11.1.2007 Salah Sheekh v. Alankomaat
Ulkomaalaislaki 88 § 1 momentti, 88d §, 88e § ja 146 § 1 momentti

KHO:2017:74

Ulkomaalaisasia – Kansainvälisen suojelu – Turvapaikka – Toissijainen suojelu – Sisäisen paon mahdollisuus – Afganistan – Kabul – Lapsiperhe

Kansainvälistä suojelua Suomesta hakeneen yksiläpsisen avioparin kotipaikka Afganistanissa oli maakunnassa, jossa mies oli työskennellyt ulkomaalaisen yrityksen palveluksessa. Maahanmuuttovirasto oli päätöksessään katsonut, että ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentissa säädetyt turvapaikan myöntämisen edellytykset täyttyivät valittajien kohdalla miehen poliittisen mielipiteen tai oletetun po-

liittisen mielipiteen vuoksi, mutta jättänyt turvapaikan myöntämättä sen vuoksi, että heillä oli ulkomaalaislain 88e §:n mukainen sisäisen paon mahdollisuus Kabuliin.

Kun valittajien ei voitu katsoa olevan Kabulissa turvapaikan tai toissijaisen suojelun myöntämisen tarpeessa ja heillä oli mahdollisuus matkustaa ja päästä sinne turvallisesti ja laillisesti, arvioitaessa sisäisen paon mahdollisuutta Kabuliin kysymys oli viime kädessä ulkomaalaislain 88e §:n 1 momentissa tarkoitetusta sisäisen paon kohtuullisuutta koskevasta harkinnasta, jossa huomiota oli kiinnitettävä kohdealueella vallitseviin yleisiin olosuhteisiin ja valittajien henkilökohtaisiin olosuhteisiin. Kabulissa vallitsevien olosuhteiden ei katsottu muodostavan yleistä estettä soveltaa sisäisen paon mahdollisuutta lapsiperheisiin. Valittajat olivat asuneet koko elämänsä Afganistanissa ja heillä oli ainakin ollut Kabulissa lähisukulaisia. Asiaa kokonaisuutena arvioitaessa valittajien voitiin kohtuudella edellyttää turvautuvan sisäiseen pakoon Kabuliin.

Suomen perustuslaki 9 § 4 momentti
Euroopan ihmisoikeussopimus 3 artikla
Euroopan unionin perusoikeuskirja 18 ja 19 artikla
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (uudelleenlaadittu määritelmädirektiivi) 8 artikla
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot 23.8.2016 J.K. ym. v. Ruotsi, 5.7.2016 A.M v. Alankomaat, 3.4.2014 A.A.M. v. Ruotsi, 27.6.2013 S.A. v. Ruotsi, 9.4.2013 H. ja B. v. Yhdistynyt kuningaskunta, 29.1.2013 S.H.H. v. Yhdistynyt kuningaskunta, 13.10.2011 Hussein v. Ruotsi, 28.6.2011 Sufi ja Elmi v. Yhdistynyt kuningaskunta, 21.1.2011 M.S.S. v. Belgia ja Kreikka, 27.5.2008 N. v. Yhdistynyt kuningaskunta ja 11.1.2007 Salah Sheekh v. Alankomaat
Ulkomaalaislaki 87 § 1 momentti, 88 § 1 momentti, 88a § 1 momentti, 88d §, 88e § ja 146 § 1 momentti

KHO:2017:75

Ympäristövaikutusten arviointimenettely – Määräksenvarainen ympäristövaikutusten arviointimenettely – Kaivostointiminta – Toiminnan muuttaminen – Purkupuutki – Ympäristöluvan myöntämisen edellytykset – Päästöjen rajoittaminen – Hallinto-oikeuden toimivalta – Sekoittumisvyöhyke

Kainuun ELY-keskus oli päättänyt, että Talvivaaran kaivoksen suunniteltuun puhdistetun veden purkupuutkihankkeeseen ei tarvinnut soveltaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto oli myöntänyt ympäristöluvan Talvivaaran kaivoksen toiminnan olennaiseen muuttamiseen. Lupa koski käsiteltyjen jätevesien johtamista uuden purkupuutken kautta Nuasjärveen.

Vaasan hallinto-oikeus kumosi ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevan ELY-keskuksen päätöksen. Hallinto-oikeuden päätöksen mukaan hankkeesta aiheutuisi ennalta arvioiden sellaisia merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, jotka rinnastuisivat ympäristövaikutusten arviointimenettelyä annetun asetuksen 6 §:ssä tarkoitettujen hankkeiden ympäristövaikutuksiin. Näin ollen ELY-keskuksen olisi tullut edellyttää hankkeelta arviointimenettelyn suorittamista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä annetun lain 4 §:n 2 momentin perusteella. Hallinto-oikeus tutki tämän jälkeen ympäristölupaa kumoamatta luvan myöntämisen edellytyksiin liittyvät valitukset ja tiukensi jätevesipäästöjä koskevia lupamääräyksiä sekä muutti luvan määräaikaiseksi. Kun hankkeen haitalliset vaikutukset eivät enää tämän jälkeen olleet siten merkittäviä, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyä olisi tullut soveltaa hankkeeseen, ei ympäristölupapäätöstä ollut tarpeen kumota sen vuoksi, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ollut tehty.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että purkupuutken rakentaminen ja kaivoksen vesien johtaminen uuteen vastaanottavaan vesistöön oli vaikutuksiltaan rinnastettavissa uuden kaivoksen toimintaan. Määräksenvarainen ympäristövaiku-

tusten arviointimenettely oli siten tarpeen.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että muutoksenhakutuomioistuimen toimivaltaan ei kuulunut muotoilla lupapäätöstä niin, että tämän seurauksena hankkeen ympäristövaikutuksia voidaan pienentää siinä määrin, ettei ympäristövaikutusten arviointimenettelyä olisi enää sovellettava. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamista koskeva kysymys ei kuitenkaan muutoksenhakutuomioistuimessa ollut prosessinedellytyksen asemassa, minkä vuoksi hallinto-oikeus oli voinut asiaan liittyvät erityiset olosuhteet huomioon ottaen tutkia myös luvan myöntämisen edellytysten täyttymistä koskevat valitusperusteet. Kaivoksen vesienhallintaan liittyvät ongelmat ja niiden ratkaisumahdollisuudet sekä ratkaisun kiireellisyys huomioon ottaen jätevesien johtaminen muuhun vastaanottavaan vesistöön kuin lähivesistöihin oli ollut välttämätöntä ympäristöturvallisuuden vuoksi.

Kun otettiin huomioon erityisesti hallinto-oikeuden päätöksellä muutetut päästömääräykset ja luvan lyhyt voimassaoloaika, ympäristövaikutusten arviointimenettely ei ollut enää tarpeen, eikä aluehallintoviraston myöntämän luvan kumoamiseen yksinomaan tällä perusteella siten ollut ollut perusteita.

Asiassa oli lisäksi kysymys sekoittumisvyöhykkeen määrittämisestä eräille jätevesipäästön raskasmetalleille.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994) 4 § 2 ja 3 momentti

Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (713/2006) 7 §

Valtioneuvoston asetus vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista (1022/2006) 6b §

KHO:2017:76

Ympäristönsuojelu – Ympäristölupa – Toistaiseksi voimassa oleva ympäristölupa – Lupamääräysten tarkistaminen – Toiminnan olennainen muuttaminen – Ympäristöluvan muuttaminen määräaikaiseksi – Hakemuksen osittainen hylkääminen – Kaivostointiminta

Yhtiö oli hakenut Talvivaaran kaivoksen ympäristö- ja vesitalouslu-

van lupamääräysten tarkistamista sekä erillisellä hakemuksella eräiltä osin ympäristölupaa toiminnan olennaisen muuttamisen vuoksi. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto oli käsitellyt asiat yhdessä ja ratkaissut asian toiminnan olennaista muuttamista koskevana asiana. Hakemuksista oli myös tiedotettu yhteisesti. Aluehallintovirasto oli muun ohella myöntänyt toistaiseksi voimassa olevan ympäristöluvan kaivoksen koko toiminnan olennaiseen muuttamiseen ja hylännyt hakemuksen siltä osin kuin se koski Kolmisopen avolouhoksen toimintaa. Vaasan hallinto-oikeus oli pysyttänyt päätöksen mainituilta osin, mutta muuttanut aluehallintoviraston myöntämän ympäristöluvan määräaikaiseksi.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että lupaviranomaisen on lähtökohtaisesti tutkittava asia siinä laajuudessa kuin se on saatettu vireille. Jos kuitenkin hakemusta tutkittaessa käy ilmi, että lupa-asian ratkaiseminen toiminnan saattamiseksi lainmukaiselle perustalle edellyttää asian tutkimista hakemusta laajemmin, viranomaisen tulee antaa toimivaltansa puitteissa tätä kokonaisuutta koskeva ratkaisu.

Aluehallintovirastolla oli toimivaltansa puitteissa ollut velvollisuus viran puolesta tutkia hakemus siten, että hakemuksen annettava ratkaisu vastaa toiminnan tosiasiallista tilannetta ja luvan hakijan tavoitetta toiminnan jatkamiseksi mahdollisimman pitkälti sen sisältöisenä kuin hakemuksessa oli pyydetty. Lupamääräysten tarkistamista koskevaa hakemusta tutkittaessa aluehallintoviraston oli varmistettava, että luvan myöntämisen edellytykset täyttyivät edelleen toiminnassa, vaikka olemassa olevan toiminnan lupaharkinnassa ei luvan myöntämisen edellytyksiä arvioidakaan uudestaan. Asiassa saadun selvityksen mukaan toiminnassa tapahtuneiden muutosten ja poikkeamisten keskinäinen yhteys ja kokonaisuus merkitsivät, että vain osaa lupamääräyksistä olisi voitu tarkistaa välittömästi muuttamalla määräysten sisältöä tai antamalla uusia määräyksiä. Kun toiminnassa oli aiheutunut päästöjä, joita alkuperäinen lupahakemus ei ollut koskenut ja toiminnassa oli tapahtunut useita muutoksia osin suunnitellusti ja

osin onnettomuuksien seurauksena pakottavassa tilanteessa, hakemuksen oli voitu katsoa koskevan tosiasiallisesti ympäristönsuojelulain 28 §:n 3 momentissa tarkoitettua toiminnan olennaista muuttamista.

Luvan muuttamista määräaikaikseksi oli pidettävä poikkeuksellisen sellaisessa tilanteessa, jossa toiminnanharjoittajan hakemus oli perustunut lupamääräysten tarkistamiseen, vaikka lupaviranomainen olikin perustellusti voinut katsoa hakemuksen koskevan laajemmin toiminnan olennaista muuttamista. Luvan muuttamisen määräaikaikseksi voitiin katsoa olevan mahdollista ainakin siinä tapauksessa, että näin voitiin varmistaa luvan myöntämisen edellytysten täyttyminen. Asiassa oli lisäksi otettava huomioon se, että hallinto-oikeudessa oli ollut käsiteltävänä samanaikaisesti Talvivaaran kaivoksen toiminnan olennaista muuttamista jätevesien juoksuuttamisen osalta koskeva lupa-asia, jota koskeva lupa hallinto-oikeuden päätöksen mukaan oli voitu myöntää vain määräaikaikaisena. Näissä oloissa toistaiseksi voimassa ollut lupa oli voitu muuttaa määräaikaikseksi.

Vastaavasti aiemman luvan mukaisen osatoimintaa koskevan hakemuksen hylkäämistä oli pidettävä poikkeuksellisena. Edellä kuvatussa tilanteessa hakemuksen hylkääminen kuitenkin oli mahdollista ainakin siinä tapauksessa, että näin voitiin varmistaa luvan myöntämisen edellytysten täyttyminen. Kolmisopen avolouhoksen toimintaa ei ollut vielä aloitettu ja saadun selvityksen mukaan vastaantottavien vesistöjen tila ei tällä hetkellä kestänyt kuormituksen lisäämistä. Tässä tilanteessa hakemuksen hylkääminen Kolmisopen toimintojen osalta oli ollut mahdollista muuttuneiden olosuhteiden perusteella.

Ympäristönsuojelulaki (86/2000) 28 § 3 momentti, 42 § 1 momentti, 43 § 3 momentti, 52 § 1 momentti ja 55 § 2 momentti

Verotusasiat

KHO:2017:47

Arvonlisävero – Verollinen myynti – Liittymisperiaate –

Alennettu verokanta – Viihdelaisuus – Karhunkatselupalvelu

Yhtiöllä oli maastossa kevytrakenteisia koluja karhujen ja muiden eläinten katselu- ja kuvaustoimintaa varten. Yhtiön tarjoama palvelu sisälsi asiakkaiden kuljetuksen kojulle, eväitä, yöpymisen kojussa sekä oppaan palveluita kojussa ja matkalla sinne. Yhtiö vei karhuille maastoon ruokaa päivittäin ennen asiakkaiden saapumista kojulle. Kojuille saavuttiin yleensä iltpäivällä ja niiltä poistuttiin seuraavana aamuna. Koluista ei voinut turvallisuussyistä poistua yön aikana.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että karhunkatseluretki ja sillä tarjotut muut palvelut, joilla pyrittiin erityisesti asiakkaan turvallisuuden varmistamiseen, muodostivat yhden suoritekokonaisuuden, jonka verokohtelu määräytyi pääsuoritteiden mukaisesti. Pääsuoritteena pidettävä karhunkatselupalvelu oli verrattavissa näytökseen tai pääsyyn eläintarhaan siten, että kyse oli arvonlisäverolain 85a §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitusta viihdelaisuuteen rinnastettavasta palvelusta, johon oli sovellettava alennettua verokantaa. Maksuunpano vuosille 2011 ja 2012. Äänestys 3–2.

Arvonlisäverolaki 85a § 1 momentti (1202/2011) 4 kohta

KHO:2017:49

Kiinteistövero – Rakennuksen verotusarvo – Käyttötarkoituksen muutos – Keskeneräinen rakennus – Teollisuusrakennus – Toimistorakennus

A Ab oli tammikuussa 2011 ostanut teollisuusrakennukseksi rakennetun ja aiemmin teollisuusrakennuksena käytetyn rakennuksen. Rakennukseen oli vuosina 2011–2013 tehty merkittävät purku- ja korjaustyöt, joiden valmistuttua rakennus oli 16.5.2013 otettu käyttöön toimistorakennuksena.

Asiassa oli ratkaistavana, oliko verovuosilta 2012 ja 2013 toimitettavissa kiinteistöverotuksissa rakennuksen verotusarvo laskettava teollisuusrakennukselle vai toimistorakennukselle vahvistettujen säännösten mukaisesti eli mistä ajankohdasta lukien rakennuksen käyttötarkoituksen oli katsottava muuttuneen.

Hallinto-oikeus oli katsonut, että rakennusta ei enää vuoden 2011 lopussa voitu käyttää teollisuusrakennuksena. Kysymyksessä oleva rakennusprojekti, jossa rakennuksen käyttötarkoitusta muutettiin, oli verrattavissa uudisrakentamiseen. Rakennusta oli hallinto-oikeuden mukaan näin ollen pidettävä toimistorakennuksena verovuosien 2012 ja 2013 kiinteistöverotuksissa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, toisin kuin hallinto-oikeus, että nyt kysymyksessä oleva tilanne ei ollut verrattavissa uudisrakentamiseen. Uudisrakentamisessa rakennuksella ei ollut aiempaa käyttötarkoitusta toisin kuin korkeimmassa hallinto-oikeudessa arvioitavana olleessa tilanteessa. Rakennuksen käyttötarkoituksen oli luontevaa katsoa säilyvän purku- ja rakennustöiden aikana samana, joka se oli noiden töiden alkaessa. Siten rakennuksen käyttötarkoituksen ei voitu katsoa muuttuneen kiinteistöverotuksessa ennen kuin rakennus oli otettu uuden käyttötarkoituksensa mukaiseen käyttöön. Kiinteistöillä sijaitsevaa rakennusta oli näin ollen pidettävä sen vanhan käyttötarkoituksen mukaisena teollisuusrakennuksena vielä verovuosien 2012 ja 2013 kiinteistöverotuksissa. (Ään. 4–1)

Kiinteistöverolaki 15 § (1152/2005) Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 30 § (1142/2005)

KHO:2017:50

Henkilökohtaisen tulon verotus – Henkilökuntaetu – Henkilökunta-alennus – Koko henkilökunta – Liiketoiminta-alue

A-konsernissa oli kolme toimialaa, joihin liittynyt liiketoimintaa harjoitettiin hallinnollisen emoyhtiön A Oyj:n tytäryhtiöissä ja niiden alaisissa alakonserneissa. Ennakkoratkaisuhakemuksen mukaan tytäryhtiöiden B Oy:n ja C Oy:n oli tarkoitus sulautua emoyhtiö A Oyj:ön.

B Oy antoi henkilöstölleen henkilökunta-alennuksen yhtiön omaan toimialaan liittyneistä tuotteista. Sulautumisen jälkeen B Oy:n harjoittaman toimialan henkilökunta saisi edelleen aiempaa vastaavan henkilökunta-alennuksen kyseisen toimialan tuotteista. Muu A Oyj:n henkilökunta ei tulisi

saamaan tätä henkilökunta-alennusta. Ennakkoratkaisuhakemuksessa kysyttiin, oliko henkilökuntaetu tuloverolain 69 §:n nojalla verovapaa, kun A Oyj:ssä sovellettiin erillistä henkilökunta-alennusta taloudellisesti, hallinnollisesti ja toiminnallisesti muusta A Oyj:ssä harjoitettavasta liiketoiminnasta erillisen liiketoiminta-alueen henkilökunnalle.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että rajausta etuuden myöntämisen suhteen oli objektiivisesti perusteltu. Etu koski koko liiketoiminta-alueen henkilöstöä toimenkuvasta riippumatta. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että tässä tilanteessa kysymyksessä oli tuloverolain 69 §:ssä tarkoitettu verovapaa etuus siitä huolimatta, että työnantaja ei antanut samaa etuutta koko yhtiön henkilökunnalle. Ennakkoratkaisu verovuodelle 2016 ja 2017. Äänestys 3–2.

Tuloverolaki 69 § 1 momentti 2 kohta

KHO:2017:51

Tuloverotus – Tappioiden vähentäminen – Omistajanvaihdos – Käyttölupa – Hakemuksessa esitetyt tiedot – Verotuksen oikaisu verovelvollisen vahingoksi – Siirtohinnoitteluoikaisu – Sivuutus

A Oy oli vuonna 2003 hakenut tappioiden käyttölupaa verovuosien 1996–2003 tappioiden vähentämiseen samana vuonna toteutettavaksi suunnitellusta omistajanvaihdoksesta huolimatta. Yhtiö oli myös vuonna 2008 hakenut tappioiden käyttölupaa verovuosien 1998–2007 tappioiden vähentämiseen samana vuonna toteutettavaksi suunnitellusta omistajanvaihdoksesta huolimatta. Yhtiö oli lupahakemuksissaan esittänyt, että omistajanvaihdoksissa oli kyse konsernin sisäisistä toimista ja että yhtiö jatkaa toimintaansa entisellä toimialalla ja entisessä laajuudessa. Yritysvero toimisto oli päätöksillään 2.5.2003 ja 26.11.2008 myöntänyt yhtiölle sen hakemat käyttöluvat.

Yhtiössä oli toimitettu verotarkastus, jossa tehtyjen havaintojen perusteella Verohallinto oli toimitannut verovuodelta 2005 jälkiverotuksen sekä verovuosilta 2006–2010 verotuksen oikaisut verovel-

vollisen vahingoksi, joissa yhtiön verotettaviin tuloihin oli siirtohinnoitteluoikaisuina tehty lisäyksiä. Tehtyjen lisäysten jälkeen yhtiölle vahvistettiin verotettavaa tuloa toimitetuissa verotuksissa vahvistettujen tappioiden sijasta. Verohallinto oli tällöin myös katsonut, ettei yhtiö ollut antanut lupahakemuksissaan oikeita ja riittäviä tietoja siirtohinnoittelustaan ja toiminnastaan ja ettei lupahakemuksissa tarkoitettujen tappioiden vähennysoikeus ollut tarpeen yhtiön liiketoiminnan jatkumisen kannalta. Koska käyttölupien soveltamisen edellytykset eivät olleet täyttyneet, Verohallinto oli jättänyt käyttöluvat soveltamatta jälkiverotusta ja verotuksen oikaisuja toimittamaan.

Asiassa ei ollut väitetty, etteivät lupahakemuksissa esitetyt tiedot omistajanvaihdosten toteuttamisesta konsernin sisäisinä toimina ja yhtiön toiminnan jatkamisesta entisellä toimialalla ja entisessä laajuudessa olisi vastanneet todellista tilannetta. Koska tappion määrällä ei normaalisti ole vaikutusta luvan myöntämisharkinnassa ja koska tappion määrä ratkaistaan verotuksessa lupamenettelystä erikseen kulloinkin soveltuvan verolain sekä verotusmenettelystä annetun lain säännösten mukaisesti, korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei käyttöluvan saaneen yhtiön lupapäätöksessä tarkoitettujen verovuosien markkinaehtoisien voiton tasoa koskevilla uusilla tiedoilla vielä sinällään ollut sellaista vaikutusta, että Verohallinto olisi voinut jättää lupapäätöksissä tarkoitettuja, lainvoimaisesti vahvistettuja tappioita vähentämättä. Verovuodet 2005–2010.

Tuloverolaki 122 § 1 ja 3 momentti (945/1998)

KHO:2017:55

Henkilökohtaisen tulon verotus – Osakeyhtiö – SVOP-rahasto – Pääomanpalautus – Pääomansijoitus – Sulautuminen – Jakautuminen – Ylisseeuraanto – Kirjanpitoarvo – Käypä arvo

Jakautumisessa vastaanottavan yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon (SVOP-rahasto) merkittyä siirtyvien varojen käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotusta ei pidetty pääomansijoi-

tuksena. Näin ollen sen palauttamiseen ei voitu soveltaa luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä. Ennakkoratkaisu verovuodelle 2015.

KHO:2017:57

Arvonlisävero – Poikkeukset myynnin verollisuudesta – Itsenäinen yhteenliittymä – Yhteenliittymän jäsenet – Konserni – Emoyhtiö – Tytäryhtiöt

A Oy, joka oli pääasiassa arvonlisäverosta vapautettujen terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen ja sosiaalihuoltopalvelujen myyntiä harjoittavien yhtiöiden emoyhtiö, aikoi keskittää itselleen erilaisia konsernihallinnon palveluja. A Oy:n tarkoituksena oli veloittaa näistä palveluista tytäryhtiöiltään palvelujen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten määrä ilman katetta. Asiassa oli kysymys siitä, oliko A Oy:n tytäryhtiöilleen suorittamat palvelut vapautettava arvonlisäverosta arvonlisäverolain 60a §:n ja arvonlisäverodirektiivin 2006/112/EY 132 artiklan 1 kohdan f alakohdan nojalla.

Korkein hallinto-oikeus katsoi muun muassa unionin tuomioistuimen tuomion asiassa C-407/07, Toetsing, viitaten, etteivät A Oy:n tytäryhtiöt olleet itsenäisesti päätyneet toimimaan sellaisen rakenteen kautta, joka on ottanut hoidettavakseen näiden yhtiöiden palvelujen toteuttamiselle tarkoitettuja toimintoja. Koska A Oy:n tytäryhtiöt olivat A Oy:n määräysvallassa, niitä ei ollut myöskään pidettävä edellä mainituissa arvonlisäverolain ja arvonlisäverodirektiivin säännöksissä tarkoitettuina yhteenliittymän jäseninä. Näin ollen A Oy:n palveluveloitukset konserniyhtiöiltä eivät olleet arvonlisäverolain 60a §:n nojalla verottomia.

Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisu ajalle 8.4.2016–31.12.2017. Arvonlisäverolaki 60a § Neuvoston direktiivi yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 2006/112/EY 132 artikla 1 kohta f alakohdasta Unionin tuomioistuimen tuomiot asioissa C-407/07, Stichting Centraal Begeleidingsorgaan voor de Intercollegiale Toetsing, ja C-8/01, Assurandør-Societetet, joka edustaa Taksatorringeniä

KHO:2017:60

Henkilökohtaisen tulon verotus – Henkilökuntaetu – Työnantajan järjestämä työterveyshuolto – Ryhmäsairauskuluvarakuutus – Johtoryhmän kattavampi vakuutus – Veronalaisen edun määrä

B Oy oli aiemmin ottanut koko noin 400 henkilön henkilökunnalleen X-ryhmäsairauskuluvarakuutuksen täydentämään lakisääteistä työterveyshuoltoa. Vakuutus kattoi tiettyjen palveluntarjoajien toimipisteissä annetun sairauksien ja tapaturmien hoidon kustannuksia. Vakuutus ei kattanut lääkkeitä tai fysioterapiaa, ja vakuutuksen käyttämisen edellytyksenä oli työterveyshuollon lähete. B Oy oli suunnitellut ottavansa seitsemän henkilöä käsittävälle johtoryhmälleen X-ryhmäsairauskuluvarakuutusta laajemman Y-ryhmäsairauskuluvarakuutuksen. Tämä vakuutus kattaisi sairauksien ja tapaturmien hoidon lisäksi lääkekulut, fysioterapian sekä psyko- ja muiden terapioiden kuluja. Vakuutettu voisi hakeutua erikseen määriteltyyn erikoislääkärihoitoon ilman lähetettä työterveyshuollosta.

B Oy:n johtoryhmän jäsen A oli pyytänyt keskusverolautakunnalta ennakkoratkaisua siitä, muodostuuko hänelle Y-ryhmäsairauskuluvarakuutuksen perusteella veronalaista etua ja mikä olisi veronalaisen edun määrä. Keskusverolautakunta oli katsonut, että B Oy:n Y-ryhmäsairauskuluvarakuutuksesta A:n osalta suorittama vakuutusmaksu oli kokonaan A:n verotettavaa tuloa.

Asiassa oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa kyse vain A:n Y-ryhmäsairauskuluvarakuutuksen perusteella saaman veronalaisen edun määrästä. Korkein hallinto-oikeus totesi, että suunnitellun laajemman vakuutuksen perusteella A saisi edelleen samat edut kuin koko muu B Oy:n henkilökunta ja

sen lisäksi Y-ryhmäsairauskuluvarakuutukseen sisältyvät muut edut. Näin ollen A:n veronalaiseksi tuloksi ei ollut katsottava sitä osaa häntä koskevasta Y-ryhmäsairauskuluvarakuutuksen vakuutusmaksusta, joka vastaa sen vakuutusmaksun määrää, joka A:han kohdistuisi, jos B Oy järjestäisi hänelle saman tavanomaisen ja kohtuullisen työterveyshuollon, jonka se oli järjestänyt koko muulle henkilökunnalle. Tämän vuoksi A:n veronalaista ansiotuloa oli vain se osa häntä koskevasta ryhmäsairauskuluvarakuutuksen vakuutusmaksusta, joka ylitti tavanomaisen ja kohtuullisen tason mukaisen vakuutusmaksun määrän. Ennakkoratkaisu verovuosille 2016 ja 2017.

Tuloverolaki 29 § 1 momentti, 61 § 2 momentti ja 69 § 1 momentti 1 kohta
Ennakkoperintälaki 13 § 3 momentti

KHO:2017:65

Elinkeinotulon verotus – Osinkotulojen verotus ns. kolmansista maista – EU-oikeus – Pääomien vapaa liikkuvuus – Stand-still -lauseke

A Oy sai osinkotuloa tytäryhtiöltään, jotka sijaittivat EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolella ja joiden asuinvaltion kanssa Suomella ei ollut voimassa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevaa verosopimusta. A Oy:n ulkomaisilta tytäryhtiöiltä saama osinkotulo oli veronalaista elinkeinotulon verotamisesta annetun lain 6a §:n 3 momentin perusteella. Vaikkakin verotuksellinen lopputulos oli luonteeltaan vapaan pääoman liikkuvuuden rajoitus, lopputulos ei ollut SEUT-sopimuksen 63 artiklan määräysten vastainen, koska sen voitiin katsoa, lainsäädännössä taustatuneista teknisluontoisista

muutoksista huolimatta, olleen voimassa SEUT 64 artiklassa tarkoitettulla tavalla jo 31.12.1993. Ennakkoratkaisu verovuosille 2015 ja 2016.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 5 § 3 kohta ja 6a § 1, 2 ja 3 momentti Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT) 63 ja 64 artiklat

KHO:2017:69

Henkilökohtaisen tulon verotus – Maatalousyhtymä – Asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset – Yhtymän vai osakkaan meno – Tulolaji – Ansiotulosta tehtävät vähennykset

Maatalousyhtymän osakas X oli vaatinut henkilökohtaisessa verotuksessaan vähennettäväksi asunnon ja maatalousyhtymän maatilalla välisistä matkoista aiheutuneet kustannukset. Maatalousyhtymä ei ollut maksanut X:lle palkkaa, ja hänen yhtymästä saamansa tulo-osuus oli verotettu kokonaisuudessaan hänen pääomatuloonaan.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että kustannuksia ei tullut vähentää maatalousyhtymän maatalouden tulosta laskettaessa vaan oikeus niiden vähentämiseen oli ratkaistava yhtymän osakkaan henkilökohtaista verotusta toimitettaessa. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä ilmenevillä perusteilla katsottiin, että X:llä oli oikeus vähentää kustannukset tuloverolain 93 §:n 1 momentin nojalla sen estämättä, ettei hän ollut saanut yhtymästä palkkatuloa eikä hänen yhtymästä saamaansa tulo-osuutta ollut jaettu osaksikaan ansiotuloksi.

Verovuosi 2012.

Maatilatatalouden tuloverolaki 4 §
Tuloverolaki 32 §, 39 § ja 93 § 1 momentti
Vrt. KHO 2008:69